

Й.С. ВИСОЧАНСЬКИЙ, кандидат сільськогосподарських наук,
Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН

ВИРОЩУВАННЯ ПОМІСНИХ КОРІВ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ М'ЯСНОГО ТА КОМБІНОВАНОГО НАПРЯМКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ²¹

Вивчали селекційну ситуацію в господарствах всіх форм власності по наявності та вирощуванню помісних тварин різних генотипів м'ясного та комбінованого напрямку продуктивності та їх господарсько-корисні показники. Встановлено, що в господарствах всіх форм власності в основному гірських районів налічується 1876 помісних корів різних генотипів м'ясного та комбінованого напрямків продуктивності.

Генотип, помісі, енергія росту, молоко, порода, м'ясо.

Постановка проблеми. Гірська зони Закарпаття є одним із специфічних регіонів, які характеризуються значним розміщенням сільськогосподарських угідь по гірській території, складним транспортним фактором, малоземеллям, високою щільністю населення, специфічними природно-кліматичними умовами.

Це передбачає вирішення продовольчої проблеми за рахунок забезпечення громадян через виробництво продукції тваринництва, в особистих господарствах населення.

Сьогодні тваринництво України, в тому числі Закарпаття, зумовлює необхідність значного підвищення рентабельності та ефективності галузі, зокрема скотарства, що може бути здійснено за рахунок зростання продуктивності худоби за відносного зниження витрат на одержання додаткової продукції.

Мета і завдання. Головним чинником збільшення продуктивності худоби є підвищення генетичного потенціалу продуктивності тварин засобами селекції та створення оптимальних умов вирощування, годівлі й утримання задля найбільш повної його реалізації.

Важливим фактором на сьогоднішній день при ринковій системі є вивчити ситуацію і розробити програму по покращенню продуктивних ознак і створити тип м'ясного і комбінованого напрямків продуктивності

для гірських регіонів Карпат, що дасть можливість збільшити виробництво висококалорійного, екологічно чистого м'яса та молока і зайняти відповідне місце на ринку. Адже молоко і м'ясо є одним із основних джерел забезпечення розумного і достатнього добробуту, і є важливим у соціальному плані.

Схема досліджу.

Групи помісних корів	Кількість голів	Породність (F1-F3)	Особливості технології вирощування.	
			утримання	випасання
I.	23	3/4Б/К × 7/8П	Прив'язне	Випасання корів на приполонинських пасовищах крутизною понад 15 градусів.
	19	3/4Б/К × 7/8П × 3/4АА		
II.	27	3/4Б/К × 7/8АА		
	20	3/4Б/К × 7/8АА × 3/4Су.с.		
III.	25	3/4Б/К × 7/8Г × 3/4П		
	17	1/8Б/К × 7/8Г		
IV	28	3/4Б/К × 7/8Л × 7/8П		
	23	3/4Б/К × 7/8Л		

Примітка порід: Б/К – бура карпатська; П – пінцгау; АА – абердинангус; Г – герфорд; Л – лімузин; С. у. с. – симентал української селекції;

Результати дослідження. При експедиційному обстеженні особистих та фермерських господарств населення всіх форм власності нами встановлено, що у гірських районах Закарпатській області налічується 1867 помісних корів різних генотипів, які розводяться «в собі» для створення нового типу м'ясного та комбінованого напрямків продуктивності з кращими господарсько-корисними ознаками на 17,6 - 33,1% в порівнянні до наявної бурої карпатської породи ВРХ.

Дослідження показали, що ріст і розвиток помісного молодняку різних генотипів (різної кровності) у різні вікові періоди були різними. Встановлено, що за валовими і середньодобовими приростами помісний молодняк, одержаний від помісних корів (III і IV груп) генотипу 3/4Б/К × 7/8Г × 3/4П, 1/8Б/К × 7/8Г; та 3/4Б/К × 7/8Л × 7/8П, 3/4Б/К × 7/8Л переважав ровесниць (I і II груп) генотипу 3/4Б/К × 7/8П, 3/4Б/К × 7/8П × 3/4АА; та 3/4Б/К × 7/8АА, 3/4Б/К × 7/8АА × 3/4Су.с. відповідно на 20,2 та 17,1 кг., або на 11,8 та 10,7%.

Враховуючи прояв статевих диморфізму за енергією росту, а також різне співвідношення статей у приплоді, можна зробити висновок про те, що найкращі середньодобові прирости були у молодняку м'ясного напрямку продуктивності (III і IV груп).

За екстер'єрною оцінкою помісні матки різних генотипів м'ясного напрямку продуктивності в порівнянні до молочно – м'ясного

відрізняються більш висотними промірами та краще розвинутою задньою частиною тулубу. Проте тварини молочно-м'ясного напрямку (I і II групи) перевищують своїх ровесниць (III і IV груп) за шириною та глибиною грудей, що має велике значення при газообмінних процесів, що проходять в організмі.

Вивчаючи формування і ріст молочної залози у помісних первісток різних поєднань, нами встановлено, що помісні первістки та корови характеризуються бажаними формами вим'я, серед яких чашоподібну форму мали 57,6%, ванно подібну -27,3%, округлу – 15,1%. Помісні корови (I і II групи) генотипу $3/4Б/К \times 7/8П$, $3/4Б/К \times 7/8П \times 3/4АА$ та $3/4Б/К \times 7/8АА$, $3/4Б/К \times 7/8АА \times 3/4Су.с$, за показниками промірів вим'я перевищують своїх ровесниць (III і IV груп) генотипу $3/4Б/К \times 7/8Г \times 3/4П$, $1/8Б/К \times 7/8Г$; та $3/4Б/К \times 7/8Л \times 7/8П$, $3/4Б/К \times 7/8Л$ за довжиною – на 3,48 см, шириною – 1,43 см та глибиною – 1,83 см, при цьому за даними промірами вони переважають корів й інших груп, але різниця невірогідна.

Слід відмітити, що помісні корови II групи генотипу $3/4Б/К \times 7/8АА$, $3/4Б/К \times 7/8АА \times 3/4Су.с$, відзначалися найкращим лінійним розвитком молочної залози, які за основними промірами вимені перевищують своїх помісних ровесниць на 7,1-11,8 %. Перевага за шириною статистично вірогідна при $\leq 0,05$. За розмірами дійок тварини піддослідних груп практично не відрізняються.

Вивчення рівня молочної продуктивності у помісних первісток та корів показало, що всі корови характеризуються збільшенням молочності впродовж трьох місяців лактації під час нагулу на пасовищах. Так, молочність корів за три місяці складала: у I групі - 552 кг., II - 658, III - 578 і IV - 569 кг.

Слід відмітити, що за кращу трьохмісячну лактацію відмічено збільшення надою молока у помісних корів за абердин-ангуськоюською, пінцгауською і симентальською породами. Максимальне значення встановлено в корів умовної кровності $3/4Б/К \times 7/8П$; $3/4Б/К \times 7/8П \times 3/4АА$.

Максимальною молочністю характеризувалися помісні корови II групи, які за 3 місяці лактації перевищили показник I, III і IV груп відповідно на 106, 80 і 89кг., або на 14,4 % (різниця у вигляді статистичної тенденції до переваги).

Слід відмітити, що використання бугаїв зарубіжної селекції м'ясних та комбінованих порід також позитивно вплинуло на підвищення вмісту жиру в молоці помісних корів всіх груп, які перевищують показники буро карпатських корів на 0,23...1,17% ($P < 0,05$, $P < 0,001$).

Встановлені високого ступеня коефіцієнти мінливості ознаки надою, що вказує на значний вплив паратипових факторів у загальній фенотиповій

мінливості. Одержані результати засвідчують наявність у стаді генетичних ресурсів до ефективної селекції.

Це свідчить про важливість і доцільність подальшої селекції м'ясо-молочної худоби за морфологічними показниками вим'я, оскільки добір тварин з бажаним розвитком молочної системи сприятиме одночасному підвищенню їхньої молочної продуктивності.

Особливості типу тілобудови помісних тварин різних генотипів не призвело до здрібнення тварин. В них, порівняно з бурою карпатською породою, збільшилася глибина грудей та їх обхват, дещо зменшився обхват п'ястку, зросли висота і довжина, а також ширина таза. В зв'язку з цими особливостями у трьох породних маток краще проходить легеневий обмін та отелення, як правило без ускладнень. Практично відсутні післяродові захворювання, інволюція статевих органів відбувається нормально. У трьох породних маток генотипу $1/8Б/К \times 7/8П \times 3/4АА$ і $1/8Б/К \times 7/8АА \times 3/4Су.с.$ вигідно поліпшились екстер'єрно-конституційні показники, що характеризують молочність та жирномолочність. Вим'я стало більш залозистим, підтягнутим, з більшим запасом.

Висновки. За період науково-дослідних робіт створено групи помісних двох-трьох породних маток (до 525 голів) різних генотипів різної кровності, м'ясного напрямку продуктивності - до 247 голів, комбінованого напрямку продуктивності - 278 голів, в яких високі господарсько-корисні позначки молочності на 11-17%, м'ясності - на 23-37%, жирномолочності - на 1,2-1.5% в порівнянні до бурої карпатської породи, які будуть використовуватись в подальшому розведенні «в собі».

Створено список кращих (до 57 голів) помісних маток, в т.ч. 23 голови м'ясного напрямку генотипу $3/4Б/К \times 7/8Г \times 3/4П$ і $3/4Б/К \times 7/8Л \times 7/8П$ та 34 голови комбінованого напрямку продуктивності генотипу $3/4Б/К \times 7/8АА \times 3/4Су.с$ і $3/4Б/К \times 7/8П \times 3/4АА$ різної кровності, які є родоначальницями майбутнього потомства.

Створено групи помісного ремонтного молодняку (телички та бугайці) до 642 голови, в т.ч. 321 голова м'ясного напрямку і 303 голови комбінованого напрямків продуктивності бажаних генотипів.

Бібліографічний список

1. Абольшинов В.А. Деякі особливості будови тиласиментальських корів з різним рівнем продуктивності // Молочно-м'ясне скотарство // -К.: Урожай, 1971. Вип.23., -С. 10-15.

2. Багрій В., Сидоров В. и др. Оценка экстерьера животных и метод линейного описания. //Международный сельскохозяйственный журнал.//М. 1993. №1. С.56-60.

3. Буркат В.М., Сірокуров В.М. Створити стада і масиви внутріпородних зональних типів симентальської породи м'ясного напрямку продуктивності. //Нові методи селекції і відтворення високо продуктивних порід і типів тварин: Матеріал науково виробничої конференції 29-30 травня 1996 р.//

4. Винничук Д.Т. и др. Оценкасоздаваемых типов и пород крупного рогатого скота на Украине. - К.: 1991, 185 с.

5. Шкурін Г.Т. Генезис симентальської породи в Україні.- Київ. Аграрна наука, 1998 .

Одержано редколегією 15.03. 2016 р

И.С. ВИСОЧАНСКИЙ

**ВЫРАЩИВАНИЕ ПОМЕСНЫХ КОРОВ РАЗНЫХ ГЕНОТИПОВ
МЯСНОГО И КОМБИНИРОВАННОГО НАПРАВЛЕНИЯ
ПРОДУКТИВНОСТИ В ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ**

Изучали селекционную ситуацию в хозяйствах всех форм собственности по наличию и выращиванию мясных пород разных генотипов и их хозяйственно-полезные показатели. Установлено, что насчитывается 1876 помесных коров разных генотипов мясного и комбинированного направлений продуктивности.

J. VISOCHANSKY

**WEGROWING OF TAKE BREEDING COWS OF DIFFERENT
DEVES**

Learned the selective situation in the farming of all forms of property in existence of meat breed of different genotyps and their household – index. Established the amount of 187 cross-bred cows of different genotyps of meat and combined directions of productivity.